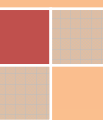

Приказ одабраних пресуда Европског суда за људска права у области заштите од дискриминације

- Повереник за заштиту равноправности -

САДРЖАЈ

Садржај.....	1
Е. Б. против Француске.....	2
Фрете против Француске.....	3
Карлхајнц Шмит против Немачке.....	4
Петровић против Аустрије.....	5
Салгуеиро Силва Мота против Португала.....	6
Шалк и Коф против Аустрије.....	7
Фан Ралте против Холандије.....	8
Вилис против Уједињеног Краљевства.....	9
Рацмузен против Краљевине Данске.....	10
Абдулазис, Кабалес и Балкандали против Уједињеног Краљевства.....	11
Унал Текели против Турске.....	12
Тлименос против Грчке.....	13
Сидабрас и Циатас против Литваније.....	14
Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине.....	15
Оршуш и други против Хрватске.....	16
Начова и други против Бугарске.....	17
Муњоз Диаз против Шпаније.....	18
Ластиг-Прејн и Бекет против Уједињеног Краљевства.....	19
Д. Х. и остали против Чешке Републике.....	20
Гајгусуз против Аустрије.....	21
Карнер против Аустрије.....	22
Хофманова против Аустрије.....	23

Е. Б. ПРОТИВ ФРАНЦУСКЕ

(Представка бр. 43546/02)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА	Подноситељка представке, Е. Б., поднела је захтев Департману социјалне службе за одобрење међународног усвојења. Том приликом поменула је своју сексуалну оријентацију и везу са партнерком. Иако су у налазима који се односе на њену личност потврђени многи квалитети госпође Е.Б., њен захтев је одбијен због “начина живота”. Одбијање је образложено чињеницом да ће, уколико буде усвојено, дете имати само једног родитеља за узор, те да ће то утицати на развој личности детета. Након одбијања, подносиатељка је поднела тужбу Управном суду, који је у првом степену пресудио да је из околности случаја јасно да подносиатељка има довољно личних квалитета за усвојење детета, те да стога треба одобрити усвојење. Међутим, по жалби Департмана, Управни апелациони суд укинуо је првостепену пресуду, заузимајући став да, упркос личним квалитетима Е.Б., начин живота који она води не обезбеђује довољно заштите и неге која је потребна детету које би било усвојено. Након ове пресуде, подносиатељка се безуспешно жалила и Државном савету. У Француској је усвојење дозвољено лицима која нису у браку, уз одобрење надлежног органа.
ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА	Дискриминација на основу сексуалне оријентације у погледу усвајања детета.
ОДЛУКА СУДА	Суд је, са десет гласова према седам, нашао да је у овом случају тужена Француска прекршила члан 14. у вези са чланом 8. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Тужена држава је обавезана да плати подносиатељки представке 10.000 евра, као накнаду за нематеријалну штету, и 14.528 евра за трошкове суђења. Суд је нашао да је током читавог поступка давања одобрења за усвојење константно у центру пажње била сексуална оријентација Е. Б. и да је то имплицитно довело до другачијег поступања према њој. Другачије поступање представља дискриминацију уколико није засновано на легитимном циљу, а Конвенција се има сматрати живим инструментом, који се тумачи у складу са садашњим околностима, па стога треба узети у обзир и околности које се тичу данашњег француског права које дозвољава индивидуално усвојење. У том смислу је макар индиректно, отворена могућност да лица хомосексуалне оријентације буду усвојиоци. Како је у одлукама о давању усвојења наведено, Е. Б. има “неспорне личне квалитете и способности за васпитање деце”, што ипак није било од значаја приликом одлучивања управних органа, већ се током читавог поступка разматрала њена сексуална оријентација.
КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ	Када се посматра став Суда за људска права у погледу разлика у поступању у односу на особе хомосексуалне и хетеросексуалне оријентације, стиче се утисак да ће он у великој мери зависити од области права о којој се расправља, односно да Суд неће доносити револуционарне одлуке када се ради о области породичног права. Такође, пракса указује да у сличним случајевима који се тичу особа сексуалних мањина, Суд често нема исти став, мада се у овом случају може говорити о томе да је став Суда временом еволуирао. У односу на раније одлуке, Суд је у овом случају закључио да држава, на којој је терет доказивања, није пружила доказе који говоре у прилог чињеници да усвојење није одбијено само због сексуалног опредељења подносиатељке представке.
ЛИНК	http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=5&portal=hbkm&action=html&highlight=e.%20%7C%20b.&sessionid=82692628&skin=hudoc-en

ФРЕТЕ ПРОТИВ ФРАНЦУСКЕ

(Представка бр. 36515/97)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА

Подносилац представке је у октобру 1991. године поднео захтев Одељењу за социјалне услуге, друштвену бригу о деци и здравство у Паризу за одобрење да усвоји дете. Центар за социјални рад је у одлуци од 3. маја 1993. године одбио захтев за усвајање.

Сматрајући да је му захтев за усвајање одбијен због сексуалне оријентације, уложио је жалбу на одлуку Центра за социјални рад Управном суду. Након што је Управни суд усвојио његову жалбу, Центар за социјални рад се жалио Државном савету, који је донео одлуку у корист Центра за социјални рад, одбијајући захтев за усвајање.

ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА

Дискриминација на основу сексуалне оријентације у погледу усвајања детета.

ОДЛУКА СУДА

Суд је утврдио да није било кршења члана 14. у вези са чланом 8. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, којим се свима гарантује уживање права без дискриминације по било ком основу. Суд је једногласно закључио да је дошло до повреде члана 6. Конвенције. Исто тако, Суд је наложио да тужена држава исплати 3.500 евра у погледу трошкова.

Указујући да је сексуална оријентација “најинтимнији део приватног живота појединца”, подносилац представке је тврдио да практично свака разлика у третману на основу сексуалне оријентације представља мешање у приватни живот лица, јер је био доведен у ситуацију да негира своју сексуалну оријентацију или да због ње буде кажњен. Подносилац представке је такође сматрао, да у овом случају, разлика у третману не може бити заснована на разумном и објективном оправдању.

Тужена држава је тврдила да су се одлуке француских судских органа односиле на “избор животног стила” подносиоца представке, који истина укључује и сексуалну оријентацију, али истиче да се на тај аспект односе и други фактори, који указују на то да подносилац представке није био у стању да понуди одговарајуће психолошке и породичне услове за подизање деце.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

У овом случају Суд је приметно да је поље слободне процене држава различито у зависности од околности случаја, *inter alia*, постојања или непостојања заједничког става по овом питању у праву држава чланица.

Како је Суд нашао, у овом случају постојала је конкуренција између интереса детета које је подобно за усвојење и интереса подносиоца представке да усвоји дете, а како је усвојење “обезбеђивање породице детету, а не обезбеђивање детета породици”, одбијање државе да подносиоцу представке одобри усвојење било је у складу са ширим пољем слободне процене и није представљало повреду члана 14. у вези са чланом 8.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=frette&sessionid=82692705&skin=hudoc-en>

КАРЛХАЈНЦ ШМИТ ПРОТИВ НЕМАЧКЕ

(Представка бр. 13580/88)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА

Подносилац представке је Карлхајнц Шмит, држављанин Немачке, који је рођен 1939. године. Живео је у Тетнангу, покрајина Баден-Виртемберг. Општинске власти су 30. априла 1982. године од њега тражиле да плати допринос за ватрогасну бригаду, а на основу Закона о ватрогасној бригади и општинске уредбе, по коме су све одрасле мушке особе у Тетнангу биле у обавези да плаћају овај допринос. Подносилац представке сматрао је да је ова одлука супротна уставном принципу једнакости пред законом, па је уложио жалбу. Управа округа одбацила је ову жалбу. Подносилац представке се у августу 1982. године жалио и Управном суду Сигмаринген, који је одбио његову жалбу и закључио, позивајући се на судску праксу Савезног уставног суда и Управно-апелационог суда, да је обавеза за мушкарце, а не и жене, да служе у ватрогасној служби или да плаћају допринос, у складу са уставом. На ову пресуду, подносилац представке се у новембру 1986. године жалио и Савезном уставном суду, који је такође одбио његову жалбу.

ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА

Дискриминација на основу пола, односно повреда принципа равноправности полова кроз постојање обавезе да само мушкарци, а не и жене, служе у ватрогасној бригади или да плате допринос.

ОДЛУКА СУДА

Суд је установио да је повређен члан 14. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, који свима гарантује уживање права без дискриминације по било ком основу. Суд је, такође, наложио да покрајина Баден-Виртемберг плати подносиоцу представке 620 немачких марака за обештећење и трошкове.

Суд је приметио да неке немачке покрајине не намећу у овој области различите обавезе за два пола, и да чак и у покрајини Баден-Виртемберг постоји пракса да и жене добровољно служе у ватрогасној бригади. Зато је Суд истакао да не постоји оправдање за другачије третирање мушкараца и жена у погледу служења у ватрогасној бригади. С обзиром на велики број волонтера, допринос и учешће мушкараца се сводило на плаћање доприноса. Тако је финансијски допринос постао, не у праву већ у пракси, једина ефикасна дужност. Имајући у виду ово финансијско оптерећење, Суд је установио да се разликовање по основу пола тешко може оправдати.

Тужена држава је с друге стране тврдила, да је разлика у третману заснована на објективним и разумним основама. Она је истакла да је у одређивању обављања дужности ватрогасаца само од стране мушкараца, законодавац узео у обзир специфичне захтеве службе ватрогасаца и физичке и менталне карактеристике жена.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Мада пракса показује да је у већем броју случајева жена жртва дискриминације на основу пола, у овом случају је мушкарац био тај над којим је извршена дискриминација и тиме је нарушен принцип једнакости права мушкараца и жена, што је Суд и утврдио, позивајући се на повреду члана 14. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=karlheinz&sessionid=82692748&skin=hudoc-en>

ПЕТРОВИЋ ПРОТИВ АУСТРИЈЕ
(Представка бр. 156/1996/775/976)

**ЧИЊЕНИЦЕ
СЛУЧАЈА**

Подносилац представке, господин Петровић, аустријски држављанин, рођен је 1950. године и живи у Бечу. Његова супруга, која је била државна службеница у савезном министарству, породила се 27. фебруара 1989. године. У то време, он је био студент и радио је повремено. Подносилац представке је узео одсуство ради неге детета, док је супруга наставила да ради. Подносилац представке је затражио додаток за одсуство ради неге детета. Локални завод за запошљавање, одбио је његов захтев, са образложењем да према Закону о незапосленима из 1977. године право на такав додаток могу да остваре само мајке. На ову одлуку он се жалио Регионалном заводу за запошљавање. Тврдио је да је одредба Закона о незапосленима, према којој очеви немају право на додаток за одсуство ради неге детета, дискриминишућа. Регионални завод је одбацио његову жалбу са истим образложењем које је дао и локални завод. Након тога, жалио се и Уставном суду, који је такође одбацио његову жалбу.

**ОСНОВ
ДИСКРИМИНАЦИЈЕ
И ОБЛАСТ
ИСПОЉАВАЊА**

Дискриминација на основу пола у остваривању права на додаток за одсуство ради неге детета.

ОДЛУКА СУДА

Суд је утврдио, са седам гласова према два, да није било кршења члана 14. у вези са чланом 8. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, којим се свима гарантује уживање права без дискриминације по било ком основу.

Суд је истакао да право на додаток за одсуство ради неге детета које имају само мајке, а не и очеви, представља разлику у третману на основу пола, али да државе уговорнице уживају извесну слободу у процењивању да ли и у којој мери разлике у иначе сличним ситуацијама оправдавају различит третман у закону.

Тужена држава тврдила је да чињеница да није било заједничког европског стандарда по овом питању, што доводи до закључка да законска одредба по којој право на додаток за одсуство ради неге детета имају само мајке, а не и очеви, представља слободну процену државе у домену социјалне политике. Одредба о којој је реч одговарала је ставу друштва у време одлучивања, да мајке имају примарну улогу у подизању и чувању деце.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Суд се у овом предмету ослонио на државно унутрашње поље слободне процене. Суд је закључио да то што се породилска накнада исплаћује мајкама, а не очевима не представља кршење члана 14. у вези са чланом 8. Суд је, наиме, утврдио да, иако закон прави разлику у третману по основу пола, тај различити третман може бити оправдан. Држава није прекорачила своје унутрашње поље слободне процене и има право да процењује “да ли и у којој мери разлике у иначе сличним ситуацијама оправдавају различит законски третман”. Према томе, спорна разлика у третману није била дискриминаторна у смислу члана 14.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=petrovic&sessionId=82385640&skin=hudoc-en>

САЛГУЕИРО СИЛВА МОУТА ПРОТИВ ПОРТУГАЛА
(Представка бр. 33290/96)

**ЧИЊЕНИЦЕ
СЛУЧАЈА**

Подносилац представке је држављанин Португала, рођен 1961. године. Оженио се 1983. године, а у новембру 1987. године је добио кћерку. Подносилац представке се раздвојио од жене 1990. године и од тада живи са мушкарцем. Формално се развео 1993. године. Током бракоразводног поступка 1991. године подносилац представке је потписао споразум са женом, по коме је имао право на контакт са дететом.

Међутим, дете је било код мајчиних родитеља, што је оцу онемогућавало контакт са дететом. Због тога се жалио Суду за породичне односе у Лисабону, који је, узимајући у обзир да жена није поштовала споразум, као и налазе психолога, донео одлуку у корист подносиоца представке, одређујући да он врши родитељско право.

Након тога се његова бивша жена жалила Апелационом суду, који је донео пресуду у њену корист, одређујући да мајка врши родитељско право, а да отац одржава контакте са дететом. Мајка, међутим, није поштовала право оца да контактира са дететом. Отац је поднео представку Европском суду за људска права, истичући да је одлука Апелационог суда заснована искључиво на основу његове сексуалне оријентације.

**ОСНОВ
ДИСКРИМИНАЦИЈЕ
И ОБЛАСТ
ИСПОЉАВАЊА**

Дискриминација на основу сексуалне оријентације у домену вршења родитељског права.

ОДЛУКА СУДА

Суд је једногласно донео одлуку да је дошло до кршења члана 8. у вези са чланом 14. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Суд је такође наложио да тужена држава исплати подносиоцу представке накнаду за судске трошкове.

Суд је истакао да је одлука Суда за породичне односе заснована на основу извештаја стручњака, док је Апелациони суд донео одлуку на основу стања у списима предмета, полазећи притом од општег правила да “вршење родитељског права над малом децом треба да буде додељено мајци осим ако не постоје довољно убедљиви разлози против ње”.

Исто тако, Суд је закључио да је хомосексуална оријентација подносиоца представке била пресудан фактор у доношењу коначне одлуке. Тај закључак је поткрепљен чињеницама да је Апелациони суд у образложењу своје одлуке користио аргументацију која није поштовала право на равноправност припадника различитих сексуалних оријентација и која би се могла протумачити као дискриминаторна.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

У овом случају, Суд је утврдио кршење члана 8. у вези са чланом 14. Конвенције, пошто су родитељска права која су додељена оцу након развода брака касније пренесена на мајку, због тога што је подносилац био хомосексуалац који је живео са мушкарцем. Суд је тако нагласио да сексуална оријентација не може бити разлог због кога се оцу не додељује родитељско право над дететом.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=33290/96&sessionid=82735791&skin=hudoc-en>

ШАЛК И КОПФ ПРОТИВ АУСТРИЈЕ

(Представка бр. 30141/04)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА

Подносиоци представке су аустријски држављани рођени 1962. и 1960. године. Хомосексуални су пар и живе у Бечу. Дана 10. септембра 2002. подносиоци представке обратили су се Канцеларији за питање личног статуса, са захтевом да се предузму формалне радње како би им се омогућило да закључе брак. Општинска канцеларија у Бечу одбила је овај њихов захтев, позивајући се на одредбе члана 44. Грађанског законика, по коме брак могу да закључе само особе различитог пола. Они су се након тога жалили Регионалном гувернеру, који је одбио њихову жалбу. У уставној жалби, подносиоци представке навели су да правна немогућност да закључе брак представља кршење њиховог права на поштовање приватног и породичног живота и кршење принципа недискриминације. Уставни суд је одбио њихову жалбу.

ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА

Дискриминација на основу сексуалне оријентације у остваривању права на склапање брака.

ОДЛУКА СУДА

Суд је утврдио, са четири гласа према три, да није било кршења члана 14. у вези са чланом 8. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, којим се свима гарантује уживање права без дискриминације по било ком основу. Суд је једногласно закључио да није дошло до кршења члана 12. Конвенције.

Подносиоци представке су тврдили да су дискриминисани као хомосексуални пар, прво, у томе што немају могућност закључења брака и, друго, што не постоји алтернативно средство законског признања њихове заједнице, које је уведено ступањем на снагу Закона о регистрованом партнерству, 1. јануара 2010. године. У светлу нових тенденција, Суд је сматрао вештачким да се одржава становиште према коме, супротно од хетеросексуалног пара, хомосексуални пар не може остваривати “породични живот” у смислу члана 8. Веза између подносилаца представке, хомосексуалног пара који живи заједно у стабилној *de facto* вези, спада под појам “породичног живота”, исто као што би била ситуација са везом хетеросексуалног пара. Суд је истакао развијање европског консензуса у правцу законског признања животне заједнице хомосексуалних парова.

Штавише, ова се тенденција рапидно развила у последњој деценији. Међутим, још увек већи број држава не омогућава законско признање животне заједнице хомосексуалних парова. Подручје о којем је реч се стога мора третирати као подручје у коме се права стварају без успостављеног консензуса, тако да државе морају имати маргину слободне процене у време усвајања измена законодавства.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Мада је Суд закључио да није дошло до кршења Конвенције, од великог значаја је закључак Суда да “ванбрачни хомосексуални пар који живи у стабилном партнерству, спада у појам “породичног живота”, баш као што је то и однос хетеросексуалног пара у истој ситуацији“. То представља прву такву интерпретацију Европског суда за људска права која се односи на питање признања права на брак хомосексуалним партнерима.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkм&action=html&highlight=schalk&sessionid=82692811&skin=hudoc-en>

ВАН РАЛТЕ ПРОТИВ ХОЛАНДИЈЕ

(Представка бр. 13580/88)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА

Подносилац представке је држављанин Холандије рођен 1924. године и становник Амстелвена. Никада није био ожењен и нема деце. Порески инспектор је 1987. године проценио подносиоцу представке порез за 1985. годину који је, поред разних плаћања за социјално осигурање, садржао и допринос за дечију заштиту. Подносилац представке се жалио на ову процену, позивајући се на Општи закон о дечијој заштити, на основу којег су жене, које нису у браку или немају деце, а имају 45 година и више, изузете од обавезе да плаћају овај допринос. Апелациони суд у Амстердаму је одбио његову жалбу, након чега се он жалио Врховном суду. Врховни суд је децембра 1991. године такође одбио његову жалбу.

ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА

Дискриминација на основу пола у домену плаћања пореза и доприноса.

ОДЛУКА СУДА

Суд је једногласно закључио да је тужена држава Холандија прекршила члан 14. Конвенције у вези са чланом 1. Протокола 1, којим се свима гарантују права без дискриминације по било ком основу. Суд је наложио да тужена држава исплати подносиоцу представке 23.271 гулдена на име трошкова поступка.

Суд је заузео став да је дошло до разлике у третману на основу пола и да та разлика није била оправдана. У то време, према Општем закону о дечијој заштити, од обавезе плаћања доприноса за дечију заштиту, биле су изузете жене које нису у браку или немају децу, а имају 45 година и више. То није био случај са мушкарцима у истој ситуацији, што несумњиво представља различит третман особа различитог пола у сличним ситуацијама.

Држава је негирала да је било разлика у третману лица у сличној ситуацији. Она је заступала становиште да се жена старости 45 и више година суштински разликује од мушкарца истих година јер је, из биолошких разлога, мање вероватно да ће бити у стању да има децу. Претпостављало се да ће женама које немају деце и за које постоји велика вероватноћа да их неће ни имати, плаћање доприноса за дечију заштиту, бити додатно емоционално оптерећење. Суд је међутим, утврдио да биолошки разлози, које је у своју одбрану истакла држава, нису довољно јаки разлози и да разлика у третману нема објективно и разумно оправдање.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Значај пресуде огледа се у ставу Суда да различит третман особа различитог пола у сличним ситуацијама, без објективног и разумног оправдања, представља дискриминацију.

Суд је констатовао да наметање доприноса неожењеном мушкарцу без деце од 45 и више година, али не и неодатим женама у истој ситуацији и под истим околностима несумњиво представља разлику у третману између лица у сличној ситуацији, која се заснива на полу. У овом случају Суд није нашао ниједан разлог за оправдање ове разлике у третману. Према томе, ради се о кршењу члана 14. Конвенције у вези са чланом 1. Протокола 1.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=van%20%7C%20raalte&sessionid=82692893&skin=hudoc-en>

ВИЛИС ПРОТИВ УЈЕДИЊЕНОГ КРАЉЕВСТВА

(Представка бр. 36042/97)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА

Подносилац представке, Дејвид Вилис, британски је држављанин, рођен 1956. године, који живи у Бристолу. Био је ожењен све до 1996. године када му је умрла жена, са којом је имао двоје деце. Већи део брачног живота, госпођа Вилис је била примарна хранитељка породице. Она је све до 1994. године када је због болести престала да ради, плаћала пуно социјално осигурање. Након њене смрти, подносилац представке обратио се Агенцији за исплату социјално осигурања са захтевом за исплату бенефиција и накнада једнаких онима на које право имају удовице чији је супруг умро у сличним околностима, а на основу Закона о социјалном осигурању и бенефицијама.

Агенција за социјално осигурање обавестила га је да се те накнаде не односе на удовце, већ само на удовице. Подносилац представке жалио се да су власти Велике Британије, одбивши да му исплате социјално осигурање и бенефиције, прекршиле члан 13. и 14. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА

Дискриминација на основу пола у остваривању права на социјално осигурање и бенефиције, као и права на исплату накнаде приликом смрти супружника.

ОДЛУКА СУДА

Суд је установио да је тужена држава Уједињено Краљевство прекршила члан 14. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, којим се свима гарантују права без дискриминације по било ком основу. Суд је, такође, утврдио да није дошло до кршења члана 13. ове Конвенције. Суд је наложио туженој држави да подносиоцу представке исплати 25.000 фунти стерлинга на име материјалне штете и 12.500 фунти стерлинга за трошкове суђења.

Према становишту Суда, одбијање да се подносиоцу представке призна право на коришћење бенефиција и исплату накнада засновано је само на чињеници да је у питању мушкарац, а да би жена у таквим околностима имала право на бенефиције и накнаде. Према судској пракси, разлика у третману је дискриминаторна у смислу члана 14. Конвенције “ако нема објективно и разумно оправдање”, тј. ако се не тежи “легитимном циљу”.

Суд је установио да разлика у третману мушкараца и жена у погледу исплата додатака и бенефиција није била заснована на било ком “објективном и разумном оправдању”, тј. да су власти одбиле да исплате бенефиције и накнаде подносиоцу представке искључиво због чињенице да је мушкарац, чиме је дошло до повреде члана 14. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, а у вези са чланом 1. Протокола 1.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Значај пресуде је у томе што је Суд заузео став да различито поступање према особама у релативно сличним ситуацијама, без објективног и ваљаног оправдања, представља дискриминацију. У овом случају, једном удовцу је било онемогућено да ужива исте бенефиције које су гарантоване удовицама.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=willis&sessionid=81895454&skin=hudoc-en>

РАЗМУСЕН ПРОТИВ КРАЉЕВИНЕ ДАНСКЕ

(Предмет бр. 9/1983/65/100)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА

Подносилац представке је покушао да покрене поступак за утврђивање очинства пред националним судом, који је одбачен, с обзиром да је релевантни закон Данске прописивао строге рокове за покретање патернитетског спора од стране оца у погледу детета рођеног у браку. Међутим, закон није прописивао преклузивне рокове за покретање патернитетског спора од стране мајке.

Управо разлика у третману између мужева и жена у погледу рока за покретање поступка за утврђивање очинства била је разлог за покретање поступка пред Судом.

ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА

Дискриминација на основу пола у погледу остваривања права на правично суђење, права на приступ суду и права на приватан и породични живот.

ОДЛУКА СУДА

Суд је нашао да постоји разлика у третману између мужева и жена у погледу рока за покретање поступка за утврђивање очинства. Таква разлика у третману је дискриминаторна ако нема објективно и разумно оправдање, односно ако не тежи остваривању одређеног легитимног циља, или ако не постоји разуман однос сразмерности између употребљених мера и циља коме се тежи.

Суд је нашао да је процена данског законодавца била да се интереси мајке и детета најчешће поклапају и да је то био основни разлог за утврђени различити третман. Суд није утврдио да је спорно разликовање несразмерно, односно да представља дискриминацију.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Европски суд за људска права је развио своју методологију у погледу забране дискриминације. У пракси Суда утврђено је да степен неприхватљивости сваког основа за разликовање (личних својстава) није исти; тако је нпр. разликовање на основу расе апсолутно недозвољено, док је под одређеним условима могуће разликовање по неком другом основу.

Испитивање дискриминаторног карактера неког фактичког или правног акта одвија се пред Судом у два корака: - утврђивање различитог поступања према људима у истим или сличним ситуацијама (за шта терет доказивања лежи на подносиоцу представке) и постојање евентуалног објективног и разумног оправдања за такво разликовање (за шта терет доказивања лежи на туженој држави).

Да би за неко разликовање постојало објективно и разумно оправдање, потребно је да су кумулативно испуњена два услова – да разликовање тежи остваривању неког легитимног циља и да су употребљене мере сразмерне циљу коме се тежи.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=9/1983/65/100&sessionid=82735791&skin=hudoc-en>

АБДУЛАЗИС, КАБАЛЕС И БАЛКАНДАЛИ ПРОТИВ УЈЕДИЊЕНОГ КРАЉЕВСТВА
(Предмет бр. 15/1983/71/107-109)

**ЧИЊЕНИЦЕ
СЛУЧАЈА**

Подноситељке представке - три удате жене - имале су законито пребивалиште на територији УК, којима су власти УК, у складу са релевантним имиграционим прописима који су тада били на снази, одбиле захтев да им се њихови мужеви придруже или да остану на територији УК. Насупрот томе, мушкарци који су се законито уселили на територију УК имали су, по важећим прописима, право да им се придруже супруге, ако нису имале статус резидента.

**ОСНОВ
ДИСКРИМИНАЦИЈЕ
И ОБЛАСТ
ИСПОЉАВАЊА**

Дискриминација на основу пола, расе и рођења у остваривању права на приватан и породичан живот.

ОДЛУКА СУДА

Суд је нашао да нема самосталне повреде права на приватан живот, с обзиром да су подносиољке представке биле или морале бити свесне имиграционих правила УК пре него што су у њега имигрирале, а и због тога што није било препрека да подносиољке представки заснују или наставе заједнички живот са својим мужевима у земљама чији су држављани били.

По аргументима тужене државе, циљ различитог третмана на основу полова био је да се ограничи примарна имиграција, односно заштити домаће тржиште радне снаге у периоду велике незапослености, у чему држава има широко поље слободне процене. У прилог томе, УК је пружила статистичке податке, који су показали да је вероватније да мушкарци потраже запослење него жене. Суд је прихватио аргументе у погледу постојања оправданог циља оспорених мера, али је нашао да њихове последице нису биле сразмерне том циљу. Закључио је да је дошло до дискриминације подносиољки представке на основу пола.

Суд није прихватио тврдњу подносиољки представке да су биле жртве дискриминације на основу расе, такође је одбио тврдњу да постоји дискриминација на основу рођења, наставши да постоје оправдани разлози да државе дају преференцијални третман у погледу усељења особама које имају посебне везе са том државом, односно оне које су у њој рођене.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Пресуда уводи новине у праксу Суда у погледу тзв. поља слободне процене држава у контексту дискриминације (основна премиса је да није на суду, а посебно међународном или федералном суду, да процењује ваљаност одређених прописа или мере као да је на месту законодавства). Није на судовима да одређују каква би одређена мера требало да буде, већ да ли се та мера, коју је дефинисао законодавац, креће у границама дозвољености.

Значај пресуде је и у томе што се односи на област имиграције, која по класичном међународном праву спада у потпуну дискрецију државе. Држава има право да одбије било ком држављанину приступ на своју територију и за то не мора давати било какво образложење (зато Суд није могао да нађе да постоји самостална повреда члана 8. Конвенције, пошто су подносиољке представке своје право на породични живот могле да остваре у некој другој држави). Међутим, Суд је заузео став да и у случајевима потпуне дискреције држава, држава не може вршити своје право на дискриминаторан начин, разликовањем имиграната на основу пола.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=15/1983/71/107-109&sessionid=82735791&skin=hudoc-en>

УНАЛ ТЕКЕЛИ ПРОТИВ ТУРСКЕ

(Представка бр. 29865/96)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА

Подноситељка представке, по професији правница, након удаје поднела је захтев да јој се дозволи употреба само девојачког презимена “Унал”. У професионалном животу била је позната по свом девојачком презимену, а у службене сврхе није могла да користи оба презимена на званичним документима.

Њен захтев је одбијен са образложењем да по турском закону све удате жене морају да носе мужевљево презиме (касније је Грађански законик промењен и дозвољено је женама да додају своје девојачко презиме пре мужевљевог). Ипак, подносиатељка је желела да задржи само своје девојачко презиме, сматрајући да је дискриминисана у односу на ожењене мушкарце који су могли да задрже своје презиме.

ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА

Дискриминација на основу пола у избору презимена супружника.

ОДЛУКА СУДА

Држава је правдала неједнако поступање легитимним циљем, а то је потреба парова да носе мужевљево презиме, чиме се чува јавни ред. Конвенција захтева да свака мера која је уперена на постизање породичног јединства буде примењивана једнако на мушкарце и на жене, изузев ако постоје принудни разлози.

У већини држава чланица, и у другим државама законским прописима уклањана је свака дискриминација на основу пола при избору презимена. Турска је једина земља која је законом наметала мужевљево презиме као заједничко, сматрајући да породично јединство остварено кроз мужевљево презиме одговара моделу традиционалне породице.

У овим околностима Суд сматра да је наметнута обавеза удатим женама да, ради породичног јединства, носе мужевљево презиме – чак и ако могу да додају девојачко презиме пре мужевљевог – није имала разумљиво објашњење.

Прелаз из поменутог традиционалног система у систем који дозвољава супружницима да задрже своје презиме или изаберу заједничко презиме, имала би видне последице на матичне књиге рођених, венчаних и умрлих. Ипак, оправдано је очекивати да друштво трпи одређене непогодности да би се појединцу омогућио достојанствен живот са изабраним именом.

У закључку, Суд је истакао да остваривање породичног јединства кроз заједничко презиме не оправдава различито поступање према лицима различитог пола.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Суд је сматрао да Турска треба благовремено да примени мере које сматра одговарајућим да би испунила своју обавезу, у складу са овом пресудом - да сваком лицу у браку, укључујући и подносиатељку, обезбеди право да задржи своје презиме или да има једнако учешће при избору заједничког презимена.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=29865/96&sessionId=82735791&skin=hudoc-en>

ТЛИМЕНОС ПРОТИВ ГРЧКЕ

(Представка бр. 34369/97)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА	Подносилац представке, грчки држављанин, по вероисповести Јеховин сведок, осуђен је на четири године затвора зато што је због приговора савести одбио да се одазове војном позиву током опште мобилизације. По одслужењу казне, полагао је испит за професију овлашћеног рачуновође. Иако је по успеху био други (од 60 кандидата), одбијен му је захтев да буде именован у звање овлашћеног рачуновође, зато што је кривично осуђиван. Подносилац представке пред Судом тврдио је да је жртва дискриминације, с обзиром да је национално законодавство постављало неосуђиваност као услов за вршење овог позива и није различито третирао кривичне осуде услед верских убеђења кандидата и кривичне осуде из других разлога.
ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА	Дискриминација на основу верских убеђења у области рада. Кршење права на слободу вероисповести (члан 9. Конвенције) и забрана дискриминације (члан 14.); кршење права на правично суђење (члан 6., став 1.)
ОДЛУКА СУДА	Будући да је непостојање различитог третмана између лица осуђиваних искључиво из верских убеђења и лица осуђиваних из других разлога очигледно, Суд је морао да утврди да ли је за једнаки третман ове две групе лица постојало објективно и разумно оправдање (односно легитиман циљ чијем остварењу тежи) и однос пропорционалности између употребљених мера и таквог легитимног циља. Закључио је да у начелу државе имају легитиман интерес да из поменуте професије искључе одређене категорије осуђиваних лица. Ипак за разлику од других кривичних дела, осуђиваност лица због одбијања да обуче униформу из верских разлога, не подразумева његово непоштење и сумњу у моралност и неподобност таквог лица да врши позив овлашћеног рачуновође. Суд је уважио аргумент тужене државе да особе које одбију да служе својој држави морају бити адекватно кажњене, али је, имајући у виду да је подносилац представке одслужио казну затвора, нашао да је онемогућавање подносиоца да постане овлашћени рачуновођа представљало додатну, несразмерну санкцију. Управо је овај недостатак сразмере и довео до тога да не постоји објективно и разумно оправдање за једнак третман подносиоца представке и других осуђиваних лица, те самим тим и до повреде принципа забране дискриминације. Такође, Суд је утврдио да је прекршен члан 6., став 1. Конвенције, с обзиром да је поступак пред грчким судовима трајао дуже од седам година.
КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ	Пресуда развија два битна елемента забране дискриминације у систему Европске конвенције. Први формални – акцесорност забране дискриминације у складу са чланом 14. Пресудом у овом случају Суд је проширио примену члана 14. и на права која, строго гледано, нису заштићена Конвенцијом. Други, материјални и идејни развој заштите од дискриминације из пресуде, последица је сасвим логичног става Суда да дискриминација не представља само различито поступање према лицима у битно једнаким ситуацијама, већ и једнако поступање према лицима у битно различитим ситуацијама. Принцип забране дискриминације од држава више не захтева само да се уздржавају од одређеног дискриминаторног поступања, већ да се активно ангажују у признавању посебних особина и потреба одређених категорија људи.
ЛИНК	http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=34369/97&sessionid=82735791&skin=hudoc-en

СИДАБРАС И ЦИАУТАС ПРОТИВ ЛИТВАНИЈЕ

(Представке бр. 55480/00 и бр. 59330/00)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА

Подносиоци представке, литвански држављани, тврдили су да су жртве дискриминације у погледу запошљавања, а на основу литванског Закона о оцени деловања совјетског државног комитета за безбедност (КГБ), који је увео посебна ограничења за лица која су била припадници или сарадници совјетске државне безбедности. Подносиоци представке, запослени у пореског управи и државном тужилаштву, отпуштени су након што је установљено да су били агенти државне безбедности. Жалбе које су упутили националним судовима одбијене су.

Будући да Конвенција не гарантује право на рад или запослење, подносиоци представке су своје жалбе ограничили на то што су одредбе закона спречавале њихово бављење и неким професијама у приватном сектору, те да у том смислу постоји дискриминаторно кршење њиховог права на приватност.

ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА

Повреда права на приватност (члан 8. Конвенције), сагледано посебно у вези са забраном дискриминације (члан 14.)

ОДЛУКА СУДА

Суд је нашао да широка забрана запошљавања у приватном сектору може имати велики утицај на приватан живот подносилаца представке, посебно имајући у виду моралну осуду друштва којој су подносиоци представке свакодневно изложени. Суд је прво уочио да Литванија има неоспоран легитимни интерес да увођењем посебних мера спречи понављање својих искустава из прошлости, и обезбеди своју безбедност и демократски карактер свог друштва.

Ипак, Суд је закључио да употребљене мере нису биле сразмерне утолико што су подносиоцима представке забрањивале рад и у одређеним деловима приватног сектора, који по дефиницији не мора да буде заснован на принципу лојалности држави. Такође, по схватању Суда, недостатак специфичног образложења зашто су одређене приватне професије обухваћене забраном, као и чињеница да је Закон о КГБ донет скоро 10 година од проглашења независности Литваније, имају утицај на недостатак пропорционалности оспорених мера.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Пресуда је посебно важна зато што се бави институтом лустрације. Суд је сматрао неоспорним постојање снажног легитимног циља бивших комунистичких земаља да превазиђу своју ауторитарну прошлост. Ипак, Суд је закључио да онемогућавање бившим припадницима КГБ да се запошљавају и у неким деловима приватног сектора није сразмерно циљу, посебно имајући у виду да је Литванија донела закон о лустрацији тек 1999. године. Мада Конвенција не штити право на запошљавање, Суд је нашао да моралне осуде друштва и немогућност запошљавања утичу на приватан живот подносилаца представке, те чини применљивим члан 8. у овом случају.

Предмет је решен деликатним балансирањем интереса државе и интереса појединца – разликовање на основу припадности безбедносним структурама тоталитарних режима је дозвољено само у погледу именована или запослења на јавним функцијама, а обим ограничења је обрнуто сразмеран времену које је протекло од увођења демократије и слободног друштва.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=55480/00%20%7C%2059330/00&sessionId=82735791&skin=hudoc-en>

СЕЈДИЋ И ФИНЦИ ПРОТИВ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

(Представке бр. 27996/06 и 34836/06)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА

Држављани БиХ поднели су представку Суду због немогућности да се као припадници ромске, односно јеврејске националне мањине кандидују за чланове Дома народа Парламентарне скупштине и Председништва БиХ, а на основу одредаба Устава, које предвиђају да се у ове државне органе могу кандидовати само припадници конститутивних народа. Уставом БиХ успостављена је трипартитна структура власти, заснована на равнотежи снага између Хрвата, Бошњака и Срба, који су Уставом проглашени конститутивним народима и тиме им је дато искључиво право кандидовања за ове институције.

ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА

Дискриминација на основу националне припадности у остваривању права на кандидовање за јавне функције у слободним изборима.

ОДЛУКА СУДА

Суд је у својој одлуци посебно нагласио да је разликовање по основу нечијег етничког порекла тежак облик дискриминације која захтева нарочиту пажњу и ангажовање државних органа у њеном спречавању.

Суд је узео у обзир специфичне друштвене и политичке околности у којима је донесен Устав БиХ (део Дејтонског мировног споразума) и циљеве који су се тим Уставом желели постићи (прекид сукоба на територији БиХ, успостављање принципа равнотеже у конституисању државних органа, а тиме и заштита виталних интереса три конститутивна народа). Међутим, Суд узима у обзир и скорије позитивне догађаје (чланство у СЕ, партнерство у НАТО-у, потписивање ССП са ЕУ, избор БиХ за члана СБ УН-а и усвајање одређених измена Устава) који сведоче о успостављању политичке стабилности у том региону, као и чињеницу да је БиХ обавезана од међународне заједнице да измени дискриминаторне одредбе. Суд је обратио посебну пажњу на препоруке Венецијанске комисије којима се нуде конкретне мере за измену постојећих уставних одредби и изборног законодавства, које не би нарушиле успостављену равнотежу власти између конститутивних народа, али би омогућиле припадницима националних мањина учешће у јавном животу. На основу тога, Суд сматра да не постоји разумно и објективно оправдање за одржавање на снази постојећих одредаба којима се чини дискриминација и закључује да је тиме прекршен члан 14. заједно са чланом 3. Протокола 1 који гарантује право на слободне изборе.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Суд је узео у обзир све друштвене и политичке околности под којима је Устав БиХ донесен, као и да су циљеви којима се тежило захтевали непопуларна и отворено дискриминаторна решења. Суд није сматрао прихватљивом чињеницу да ни у релативно дугом периоду након престанка ратних тензија и стабилизације односа у БиХ нису усвојене неопходне измене спорних уставних одредаба, којима би се окончало искључивање припадника националних мањина из појединих државних органа и омогућило њихово активније укључивање у политички живот.

Иако се у конкретном случају питање оправданости дискриминације разматра унутар веома осетљивих политичких околности и постојање одређених тензија међу ентитетима у БиХ, Суд остаје доследан принципу да за дискриминацију, засновану искључиво на основу националне припадности, није могуће пружити разумно оправдање.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=27996/06%20%7C%2034836/06&sessionid=82735791&skin=hudoc-en>

ОРШУШ И ДРУГИ ПРОТИВ ХРВАТСКЕ

(Представка бр. 15766/03)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА

Подносиоци представке, петнаест хрватских држављана ромског порекла, тврдили су да су жртве дискриминације јер су, на основу тестова за упис у основну школу, са образложењем недовољног познавања хрватског језика, упућени на похађање наставе у одељења која су похађали само ромски ученици. Сматрали су да су смештани у засебна одељења на основу расног критеријума и да им је ускраћено право на једнако образовање услед смањеног обима наставе која се спроводила у тим одељењима.

Подносиоци су покренули поступак пред националним судом. Четири године касније Уставни суд је одбио жалбу са образложењем да је једини критеријум за смештај деце у засебна одељења било познавање хрватског језика, а не расни основ и навео да подносиоци нису успели да докажу тврдњу да је наставни програм у тим одељењима био смањеног обима.

ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА

Дискриминација по основу расе у области образовања.

ОДЛУКА СУДА

Подносиоци су се позвали на дискриминацију по основу расе у односу на члан 2. Протокола 1, који гарантује право на образовање. Подносиоци су тврдили да учење хрватског језика у засебним одељењима није могло бити делотворно, какво би оно било у мешовитим одељењима, те да је тиме повређено њихово право на образовање. Тврдили су да су таквом праксом стављени у неповољнији положај и да су имали слабије шансе за даље школовање и запошљавање.

У оваквим случајевима посредне дискриминације, довољно је да подносиоци изнесу *prima facie* доказе за постојање различитог поступања и тиме терет доказивања прелази на тужену државу. Суд је, испитујући објективно и разумно оправдање за праксу упућивања ромске деце у засебна одељења, нашао да таква мера није била законски дефинисана и да је несразмерно погађала само ромске ученике, те да тестови примењивани при упису деце у основну школу нису били прилагођени испитивању језичких, већ општих психо-физичких способности. Суд је, надаље, утврдио да настава спровођена у засебним одељењима није била адекватна, нити је задовољавала потребе ученика за савладавањем језика и њиховом хитном интеграцијом у редовна одељења.

Непостојање јасног критеријума за прелазак деце у мешовита одељења и нејасно дефинисан наставни програм спровођен у засебним одељењима нису могли одговорити специфичним потребама ромске деце за савладавањем језичке баријере и њиховом потпуном интерграцијом у образовни систем. Мере које је предузела тужена држава у области образовања Рома нису биле адекватне и делотворне, што потврђују извештаји међународних тела о веома ниском степену похађања школе и веома високом проценту напуштања редовног школовања међу ромском популацијом.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Државе чланице уживају у области образовања извесно поље слободне процене, које подразумева слободан избор мера у испуњавању обавеза које намеће Конвенција. Суд, ипак, задржава улогу коначног арбитра у томе да ли су предузете мере биле ефикасне и одговориле захтевима које проистичу из одредби Конвенције.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=15766/03&sessionid=82735791&skin=hudoc-en>

НАЧОВА И ДРУГИ ПРОТИВ БУГАРСКЕ

(Представке бр. 43577/98 и 43579/98)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА

Представку против Бугарске поднеле су породице два бугарска држављанина ромске националности, које је убила бугарска војна полиција у покушају њиховог хапшења.

Подносиоци представке посведочили су да је припадник војне полиције који их је усмртио, након тога вређао окупљене сељане (такође Роме) на националној основи.

ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА

Дискриминација на основу националне припадности у домену заштите права на живот и права на делотворан правни лек.

ОДЛУКА СУДА

Суд је одлучио да постоји повреда члана 2., с обзиром да су полицијске снаге користиле прекомерну силу приликом хапшења два лица осуђена на врло мале затворске казне и за лака кривична дела.

Имајући у виду објективне тешкоће у доказивању дискриминације, Суд је нашао да у случајевима када околности указују на могућу дискриминацију или када постоји претходна систематска дискриминација према одређеној групи, Суд може из тога извести чињеничне закључке и преокренути терет доказивања на тужену државу – на њој би било да докаже да прекомерна сила није била дискриминаторно мотивисана.

Судско веће је применило различит приступ, посматрајући повреду члана 14. одвојено у погледу супстантивног аспекта члана 2. (обавезе држава да штите право на живот лица у њиховој надлежности) и процедуралног аспекта члана 2. (обавезе државе да у случају смрти спроведу обавезну истрагу). Веће је нашло да докази у овом случају нису довољно убедљиви да би се могло закључити да је Бугарска одговорна за повреду члана 14. узетог заједно са супстанцијалним аспектом члана 2. – да су жртве убијене из дискриминаторних мотива.

Међутим, Суд је нашао да држава јесте одговорна за повреду члана 14. и процедуралног аспекта члана 2., односно зато што није посебно подробно истражила све наводе дискриминаторног поступања.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Оригиналност пресуде у овом случају била је у разматрању тврдње да су жртве убијене зато што су Роми, као и због пропуштања државе да ефикасно истражи да ли је њихово убиство било расно мотивисано.

Случај добро показује да се дискриминација може вршити и фактичким, а не само правним актима. Такође, дужност државе да спречи и посебно истражи све наводе дискриминаторно мотивисаног насиља је врло строга и свако пропуштање може довести до њене међународне одговорности.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=43577/98%20%7C%2043579/98&sessionid=82735791&skin=hudoc-en>

МУЊОЗ ДИАЗ ПРОТИВ ШПАНИЈЕ
(Представка бр. 49151/07)

**ЧИЊЕНИЦЕ
СЛУЧАЈА**

Шпанска држављанка је поднела представку Суду сматрајући да је жртва дискриминације у погледу уживања права на приватну имовину, услед пропуста шпанских власти да јој признају статус брачног партнера у циљу остваривања права на породичну пензију. Подносиатељка и њен муж, обоје припадници ромске националне мањине, склопили су брак у складу са ромским обичајима и традицијом и он, као такав, по схватању те националне мањине, производи све уобичајене социјалне ефекте. Након смрти супруга, подносиатељка је поднела захтев за породичну пензију, на коју имају право преживели брачни другови. Њен захтев је одбијен са образложењем да брак никада није регистрован пред надлежним органом, па се сматра да није ни закључен и да не може бити основ за признавање права на породичну пензију. Подносиатељка се жалила Уставном суду Шпаније позивајући се на норме о забрани дискриминације, али је њена жалба одбијена.

**ОСНОВ
ДИСКРИМИНАЦИЈЕ
И ОБЛАСТ
ИСПОЉАВАЊА**

Дискриминација на основу националне припадности и верских убеђења у уживању права на приватну имовину.

**ОДЛУКА
СУДА**

Суд је узео у обзир праксу шпанских судова из које произилази да је право на породичну пензију признавано и у случају ништавих бракова, ако је постојала добра вера на страни преживелог брачног друга, или у случају када бракови нису формално склапани јер је то било у супротности са вером и обичајима супружника. Као посебно значајне чињенице, Суд је навео непостојање сумње у пуноважност склопљеног брака подносиатељке, као и препознавање заједнице као брачне од стране шпанских власти кроз признање статуса велике породице и додељивања социјалних бенефиција. Поред тога, Суд је сматрао важном чињеницу да је у време закључења брака подносиатељке и њеног супруга, једино канонска форма брака била могућа, али она је била у супротности са традицијом и верским убеђењем подносиатељке. Иако је државама чланицама у домену социјалног осигурања остављено широко поље слободне процене у погледу врсте и висине социјалног обезбеђења, оне не смеју различито третирати грађане у признавању ових права, осим ако то није разумно и објективно оправдано. Пошто шпанске власти нису узеле у обзир чињенице које се тичу специфичног положаја подносиатељке, као припаднице ромске националне мањине, те су, у супротности са ранијом праксом судских и управних органа, захтевале испуњење одређених формалности у погледу признавања статуса брачног партнера подносиатељке, Суд је закључио да је постојао дискриминаторан третман у односу на уживање права из социјалног осигурања.

КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ

Суд је заузео став да Ромима треба посветити посебну пажњу, како у националним законодавствима, тако и у поступку одлучивања у предметима који се тичу њиховог положаја. Овај специфичан приступ подразумева акте који су усмерени на фактичко изједначавање ове друштвене групе, као и очување њихове различитости и културе. Шпанија није применила такве афирмативне мере у овом случају и пропустила је да заједницу живота подносиатељке и њеног супруга, која је суштински имала сва обележја брака, смести у један правни оквир неопходан за уживање основних људских права. Поред тога, по схватању Суда, тврдњом да је овакав различит третман могао бити избегнут да је закључена грађанска форма брака, националне власти су погрешно интерпретирале саму суштину члана 14. Конвенције, те су ушле у домен верских слобода.

ЛИНК

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=49151/07&sessionid=82735791&skin=hudoc-en>

ЛАСТИГ-ПРЕЈН И БЕКЕТ ПРОТИВ УЈЕДИЊЕНОГ КРАЉЕВСТВА

(Представке бр. 31417/96 и 32377/96)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА	Подносиоци представке, британски држављани и бивши припадници Краљевске морнарице, тврдили су да су жртве дискриминације будући да су из морнарице отпуштени само зато што су хомосексуалци. Оба подносиоца представке имала су најбоље могуће оцене својих претпостављених у погледу њихових способности и личности. У оба случаја сексуална оријентација била је једини разлог за отпуштање из службе, и то након спровођења опсежних истражних радњи од стране органа Краљевске морнарице, којима се додатно зашло у њихову приватност. Министарство одбране је отпуштање подносилаца представке образложило неопходношћу заштите морала војних јединица и њихове ефикасности.
ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА	Дискриминација на основу сексуалне оријентације у области права на приватност.
ОДЛУКА СУДА	Суд је нагласио да државе имају легитиман интерес за ограничавање приватности припадника својих оружаних снага, ако је то неопходно за очување операционе ефикасности, односно ако постоји стварна претња по њихову ефикасност. Такође, у остваривању циљева националне безбедности државе уживају широку маргину слободне процене. Ипак, државе се не могу мешати у приватност припадника својих оружаних снага без оправдања и за то морају пружити конкретне примере. Примењујући ове опште принципе на чињенице овог случаја Суд је нашао да је мешање у приватност било врло озбиљно, посебно имајући у виду природу истражних радњи које је тужена држава спровела. Такође, мешање државе у приватност подносилаца представке имало је тешке последице по њихове будуће каријере. Суд је констатовао да држава није пружила било какве доказе који потврђују да би дозвољавање да хомосексуалци служе у њеним оружаним снагама поткопало морал или борбену готовост остатка припадника морнарице, да нема оправдања за одлуку тужене државе да хомосексуалци не могу да служе у њеним оружаним снагама, као и да истрага која је спроведена против подносилаца представке такође није имала оправдање јер је представљала додатну повреду њиховог права на приватност.
КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ	Интересантно је да је Суд своју одлуку у потпуности базирао на члану 8. Конвенције, односно на праву на приватност, не улазећи у питање дискриминације хомосексуалаца припадника оружаних снага у односу на друге војнике.
ЛИНК	http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=31417/96%20%7C%2032377/96&sessionId=82735791&skin=hudoc-en

Д. Х. И ОСТАЛИ ПРОТИВ ЧЕШКЕ РЕПУБЛИКЕ

(Представка број 57325/00)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА	Подносиоци представке, 18 чешких држављана ромског порекла, били су распоређени у тзв. специјалне школе, које су, према тадашњим законским прописима Чешке, превасходно биле намењене деци са сметњама у развоју које их спречавају да прате наставу у редовним школама. Одлуку о уписивању деце у специјалну школу доносио је директор школе на основу тестова којима се мере интелектуалне способности, а који се обављају у центрима за школску психологију. Приликом тестирања ромске деце нису узимани у обзир ни језик ни култура деце, нити њихово претходно искуство у учењу. Последица такве праксе била је расна сегрегација и дискриминација, које су се огледале у постојању два различито организована школска система за чланове различитих расних група, и то специјалних школа за Роме и “обичних” основних школа за већинско становништво.
ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА	Дискриминација на основу расе и етничког порекла у домену образовања.
ОДЛУКА СУДА	Суд је утврдио да је Чешка повредила члан 14. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, којим се свима гарантује уживање права без дискриминације по било ком основу. Тужена држава је обавезана да подносиоцима представке плати по 4.000 евра на име нематеријалне штете коју су претрпели као последицу дискриминаторног распоређивања у специјалне школе. Такође, држава је обавезана да тужиоцима, подносиоцима представке, накнади судске и остале трошкове. Суд је установио да су релевантни законски прописи имали несразмерно штетно дејство на ромску заједницу, те да су подносиоци представке, као чланови те заједнице, нужно били изложени истом дискриминаторном дејству. Држава је навела да је, у погледу образовања Рома, предузела разне мере позитивне дискриминације како би се радикално изменио постојећи положај ромске деце. Држава је праксу слања великог броја ромске деце у специјалне школе назвала неодрживом, а раније у току поступка навела је да су тестови сачињени за већинску популацију и да не узимају у обзир ромске специфичности. Држава је у своју одбрану, између осталог, изнела став да подносиоци представке нису искористили сва расположива средства да поправе свој положај. Нико од њих није искористио право да се жали против одлука о распоређивању у специјалне школе.
КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ	Суд је прихватио став да се општа политика или мера која несразмерно штети одређеној групи може сматрати дискриминаторном, без обзира на то што није посебно усмерена ка тој групи. Значај пресуде је и у томе што је Суд стао на становиште да у случајевима у којима се различито поступа по основу расе, боје коже или етничког порекла, појам објективног и разумног оправдања мора да се тумачи на најстрожији могући начин.
ЛИНК	http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbk&action=html&highlight=57325/00&sessionid=82735791&skin=hudoc-en

ГАЈГУСУЗ ПРОТИВ АУСТРИЈЕ
(Представка бр. 17371/90)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА	Подносилац представке, Цеват Гајгусуз, држављанин Турске, живео је у Аустрији од 1973. до 1987. године. За то време је радио или је био незапослен или је проглашаван неспособним за рад, при чему је примао одговарајуће накнаде. Од јула 1986. до марта 1987. године примао је аванс на предстојећу пензију у облику надокнаде за незапосленост. Када му је важење овог права истекло, поднео је молбу Заводу за запошљавање за пензијски аванс у облику ванредне помоћи. Захтев је одбијен јер подносилац није био аустријски држављанин, што је био један од услова прописаних у тадашњем Закону о осигурању против незапослености.
ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА	Дискриминација на основу националне припадности у погледу уживања права из области социјалног осигурања.
ОДЛУКА СУДА	Суд је утврдио да је тужена Аустрија повредила члан 14. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, којим се свима гарантује уживање права без дискриминације по било ком основу. Тужена држава је обавезана да подносиоцу представке плати 200.000 аустријских шилинга на име материјалне штете, као и да надокнади судске трошкове које је имао. Суд је установио да је одбијање аустријских власти да подносиоцу представке одобре ванредну социјалну помоћ било засновано искључиво на чињеници да није имао аустријско држављанство, како је предвиђао тадашњи закон. Суд сматра да није понуђен ниједан аргумент од стране тужене државе да је подносилац представке био у истој ситуацији као и аустријски држављани у погледу права на то давање. Стало се на становиште да различито поступање према Аустријанцима и страним држављанима у погледу права на ванредну социјалну помоћ није било засновано на било каквом “објективном и прихватљивом оправдању”. Тужена држава тврдила је да оспорена законска одредба није била дискриминишућа, те да је разлика у поступању била заснована на идеји да држава има нарочиту одговорност према својим држављанима. Такође, сматрала је да је тражена одштета заснована на чистој хипотези, јер је подносилац представке напустио Аустрију 1987. године и није било могуће одредити да ли би он остао незапослен током одговарајућег периода.
КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ	Значај пресуде огледа се у ставу Суда да се тужена држава ратификацијом Конвенције за заштиту људских права и основних слобода обавезала да “свакоме под својом јурисдикцијом” обезбеди права и слободе утврђене у Одељку И Конвенције. Суд је, као и у неким другим пресудама, потврдио да се неједнакост у поступању сматра дискриминаторним ако “нема објективно и разумно оправдање”, тј. ако не тежи “легитимном циљу” или ако не постоји “разуман однос сразмерности” између средстава која се користе и жељеног циља.
ЛИНК	http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=17371/90&sessionid=82735791&skin=hudoc-en

КАРНЕР ПРОТИВ АУСТРИЈЕ

(Представка бр. 40016/98)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА	Подносилац представке Зигмунд Карнер био је држављанин Аустрије. Од 1989. године живео је са Г. В., са којим је био у хомосексуалној вези, у једном стану у Бечу. Тај стан је Г. В. закупио годину дана раније. Г. В. је преминуо 1994. године, а претходно је подносиоца представке Зигмунда Карнера одредио за свог наследника. Међутим, власник стана је 1995. године покренуо поступак против подносиоца представке како би раскинуо уговор о закупу. Тек је Врховни суд, поступајући по жалби власника стана, усвојио његов захтев и прекинуо важење уговора. И сам подносилац представке Зигмунд Карнер преминуо је 2000. године. Пошто се мајка подносиоца представке одрекла права да наследи имовину свог сина, адвокат подносиоца представке је затражио од Суда да не избрише представку с листе предмета пре него што јавни бележник који регулише заоставштину не пронађе друге наследнике.
ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА	Дискриминација на основу сексуалне оријентације у погледу наслеђивања права на закуп стана.
ОДЛУКА СУДА	Суд је утврдио да је тужена Аустрија повредила члан 14. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, којим се свима гарантује уживање права без дискриминације по било ком основу. У складу са тим, тужена држава је обавезана да на рачун подносиоца заоставштине плати износ од 5.000 евра на име судских и осталих трошкова. Међутим, због смрти подносиоца представке, као и због чињенице да га нико није наследио, тужена држава није обавезана да надокнади материјалну и нематеријалну штету. Тумачећи члан 14. Закона о закупу стана у погледу наслеђивања права на закуп после смрти закупца, Суд је стао на становиште да се под појмом “животни сапутник” апсолутно подразумевају и хетеросексуалци и хомосексуалци. Став Суда је и да разлика у третману хомосексуалаца и оних који то нису у погледу наслеђивања права на закуп стана по аустријском закону представља једну важну тему која је од општег интереса, и то не само за Аустрију.
КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ	Држава је захтевала да представка буде избрисана са листе предмета у складу са одредбама Конвенције, будући да је подносилац представке преминуо и да није имао законске наследнике који би желели да наставе поступак пред Судом. Суд није усвојио овај захтев, сматрајући да поштовање људских права у складу са Конвенцијом и протоколима уз њу налаже да се поступак настави, те је одбио захтев тужене државе да представка буде избрисана са списка предмета. Иначе, Суд је дозволио организацији ИЛГА-Европа, Либерти и Стонвол, да интервенише у поступку као треће лице.
ЛИНК	http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbk&action=html&highlight=40016/98&sessionid=82735791&skin=hudoc-en

ХОФМАНОВА ПРОТИВ АУСТРИЈЕ

(Представка бр. 12875/87)

ЧИЊЕНИЦЕ СЛУЧАЈА	Ингрид Хофман је аустријска држављанка. У моменту удаје (1980. године) она и њен супруг били су римокатоличке вере, те су и децу крстили као Римокатолике. Хофманова је касније постала Јеховин сведок. Захтев за развод брака поднела је 1983. године и оба родитеља су тражила вршење родитељског права над заједничком децом. Окружни суд је 1986. године донео одлуку да Хофманова врши родитељско право. Првостепену пресуду потврдио је Регионални суд, а Врховни суд је пресуду укинуо и децу поверио оцу, тврдећи да, уколико деца буду поверена мајци, постоји ризик да буду одгајана на начин који би могао да буде штетан по њих. То што су деца крштена као Римокатолици, а мајка их је васпитавала у духу Јеховиних сведока, косило се са Савезним законом о верском образовању, по коме ниједан родитељ не може без сагласности другог родитеља да одлучи да дете васпитава у духу вероисповести која се разликује од оне којој су оба родитеља припадала у тренутку ступања у брак или од оне у којој су деца дотад подизана.
ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ОБЛАСТ ИСПОЉАВАЊА	Дискриминација на основу верских убеђења у области породичних односа. Повреда права на поштовање породичног живота (члан 8. Конвенције), право на слободу вероисповести (члан 9.) и право да родитељи децу образују у складу са сопственим верским убеђењима (члан 2. Протокола бр. 1)
ОДЛУКА СУДА	Суд је прихватио тврдњу да је дошло до разлике у третману и да та разлика почива на вероисповести. Таква разлика у третману је дискриминаторна с обзиром да за њу нема “објективног и разумног оправдања”, тј. она није оправдана “легитимним циљем”, па самим тим не постоји “оправдани однос пропорционалности између примењених средстава и циља чијем се остварењу тежило”. Закључак Суда подржан је тоном и формулацијама образложења пресуде Врховног суда у вези с практичним последицама вероисповести Хофманове.
КОМЕНТАР ПРЕСУДЕ	Код поверавања деце родитељима - на шта су претендовале обе странке, Окружни суд и Регионални суд морали су да разматрају питање да ли је Хофманова кадра и подобна да сноси одговорност за бригу и старање о деци. Том приликом су узели у обзир практичне последице верских убеђења Јеховиних сведока, изјаву Хофманове да је спремна да дозволи деци да празнике прослављају са својим оцем, који је остао Римокатолик, и да дозволи давање трансфузије крви деци уколико је то потребно и када то закон налаже, као и њену општу подобност за старање и бригу о деци. По схватању Суда, пресуда Врховног суда имала је легитиман циљ, који се огледа у заштити здравља и права деце. Приликом процењивања интереса деце, Врховни суд је размотрио какве би последице по њихов друштвени живот могла имати повезаност са једном одређеном верском мањином и опасност коју представља тотално одбацивање трансфузије крви карактеристично за подносиоце представке, и то не само трансфузије крви њој, већ - у одсуству судског налога - и њеној деци. Врховни суд је такође увео један нови елемент, конкретно, Савезни закон о верском образовању деце. Тај чинилац је очигледно био одлучујући за Врховни суд. Међутим, по мишљењу Суда, услов пропорционалности предузетих мера није био задовољен.
ЛИНК	http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbk&action=html&highlight=12875/87&sessionid=82735791&skin=hudoc-en